

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

19 septembrie 2024*

[Text îndreptat prin Ordonanța din 30 ianuarie 2025]

„Trimitere preliminară – Concurență – Articolul 101 TFUE – Acorduri între întreprinderi – Contracte încheiate între o platformă de rezervare online și hotelieri – Clauze de paritate tarifară – Restricție accesorie – Exceptare pe categorii – Acorduri verticale – Regulamentul (UE) nr. 330/2010 – Articolul 3 alineatul (1) – Definiția pieței relevante”

În cauza C-264/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos), prin decizia din 22 februarie 2023, primită de Curte la 24 aprilie 2023, în procedura

Booking.com BV,

Booking.com (Deutschland) GmbH

împotriva

25hours Hotel Company Berlin GmbH,

Aletto Kudamm GmbH,

Air-Hotel Wartburg Tagungs- & Sporthotel GmbH,

Andel's Berlin Hotelbetriebs GmbH,

Angleterre Hotel GmbH & Co. KG,

Atrium Hotelgesellschaft mbH,

Azimut Hotelbetrieb Köln GmbH & Co. KG,

Barcelo Cologne GmbH,

Business Hotels GmbH,

Cocoon München GmbH,

* Limba de procedură: neerlandeza.

DJC Operations GmbH,
Dorint GmbH,
Eleazar Novum GmbH,
Empire Riverside Hotel GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Fischen GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Nesselwang GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Schönaa GmbH & Co. KG,
Fleming's Hotel Management und Servicegesellschaft mbH & Co. KG,
G. Stürzer GmbH Hotelbetriebe,
Hotel Bellevue Dresden Betriebs GmbH,
Hotel Europäischer Hof W.A.L. Berk GmbH & Co. KG,
Hotel Hafen Hamburg. Wilhelm Bartels GmbH & Co. KG,
Hotel John F GmbH,
Hotel Obermühle GmbH,
Hotel Onyx GmbH,
Hotel Rubin GmbH,
Hotel Victoria Betriebs- und Verwaltungs GmbH,
Hotel Wallis GmbH,
i31 Hotel GmbH,
IntercityHotel GmbH,
ISA Group GmbH,
Kur-Cafe Hotel Allgäu GmbH,
Lindner Hotels AG,
M Privathotels GmbH & Co. KG,
Maritim Hotelgesellschaft mbH,

MEININGER Shared Services GmbH,
Oranien Hotelbetriebs GmbH,
Platzl Hotel Inselkammer KG,
prize Deutschland GmbH,
Relexa Hotel GmbH,
SANA BERLIN HOTEL GmbH,
SavFra Hotelbesitz GmbH,
Scandic Hotels Deutschland GmbH,
Schlossgarten Hotelgesellschaft mbH,
Seaside Hotels GmbH & Co. KG,
SHK Hotel Betriebsgesellschaft mbH,
Steigenberger Hotels GmbH,
Sunflower Management GmbH & Co. KG,
The Mandala Hotel GmbH,
The Mandala Suites GmbH,
THR Hotel am Alexanderplatz Berlin Betriebs- und Management GmbH,
THR III Berlin Prager-Platz Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR München Konferenz und Event Hotelbetriebs- und Management GmbH,
THR Rhein/Main Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
THR XI Berlin Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR XXX Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
Upstalsboom Hotel + Freizeit GmbH & Co. KG,
VI VADI HOTEL Betriebsgesellschaft mbH & Co. KG,
Weissbach Hotelbetriebsgesellschaft mbH,
Wickenhäuser & Egger AG,

Wikingerhof GmbH & Co. KG,

Hans-Hermann Geiling (Hotel Präsident),

Karl Herfurtner, Hotel Stadt München e.K.,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnii F. Biltgen, N. Wahl (raportor) și J. Passer și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: domnul A. M. Collins,

grefier: doamna A. Lamote, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 29 februarie 2024,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Booking.com BV și Booking.com (Deutschland) GmbH, de J. K. de Pree, H. Gornall, P. W. Post și K. J. Saarloos, avocat;
- pentru 25hours Hotel Company Berlin GmbH și alții, de R. Buchmann și V. Soyez, Rechtsanwälte, H. C. E. P. J. Janssen și A. P. van Oosten, avocat;
- pentru guvernul german, de J. Möller și P.-L. Krüger, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de K. Boskovits și C. Kokkosi, în calitate de agenți;
- pentru guvernul spaniol, de L. Aguilera Ruiz, în calitate de agent;
- pentru guvernul austriac, de J. Schmoll și E. Samoilova, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de S. Baches Opi, G. Meessen și C. Zois, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 iunie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 101 TFUE și a Regulamentului (UE) nr. 330/2010 al Comisiei din 20 aprilie 2010 privind aplicarea articolului 101 alineatul (3) [TFUE] categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO 2010, L 102, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Booking.com BV și Booking.com (Deutschland) GmbH (denumite în continuare, împreună, „Booking.com”), pe de o parte, și 25hours Hotel Company Berlin GmbH și alte 62 de unități hoteliere situate în Germania, pe de altă parte, în legătură cu validitatea, în raport cu articolul 101 TFUE, a clauzelor de paritate tarifară utilizate de Booking.com în contractele încheiate cu aceste unități.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

- 3 Articolul 11 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), intitulat „Cooperarea dintre Comisi[a Europeană] și autoritățile de concurență ale statelor membre”, prevede:

„(1) Comisia și autoritățile de concurență ale statelor membre aplică normele [...] de concurență [ale Uniunii] în strânsă cooperare.

[...]

(5) Autoritățile de concurență din statele membre pot consulta Comisia cu privire la orice cauză care implică aplicarea dreptului [Uniunii].

[...]”

Regulamentul nr. 330/2010

- 4 Conform articolului 10 al doilea paragraf din Regulamentul nr. 330/2010, acesta a expirat la 31 mai 2022.

- 5 Considerentele (5) și (9) ale acestui regulament aveau următorul cuprins:

„(5) Beneficiul exceptării pe categorii stabilit prin prezentul regulament trebuie limitat la acordurile verticale pentru care se poate estima cu suficientă certitudine că îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) [TFUE].

[...]

(9) Peste pragul de 30 % al cotei de piață, nu se poate presupune că acordurile verticale care intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) [TFUE] vor da naștere în general unor avantaje obiective de o asemenea natură și dimensiune încât să compenseze prejudiciile pe care le creează concurenței. În același timp, nu există nicio prezumție că aceste acorduri verticale intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) [TFUE] sau nu îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) [TFUE].”

- 6 Potrivit articolului 1 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat:

„În sensul prezentului regulament, se aplică următoarele definiții:

(a) «acord vertical» înseamnă un acord sau practică concertată convenite între două sau mai multe întreprinderi care acționează fiecare, în sensul acordului sau al practicii concertate, la niveluri diferite ale procesului de producție și de distribuție, și care se referă la condițiile în care părțile pot cumpăra, vinde sau revinde anumite bunuri sau servicii”.

7 Articolul 2 din același regulament prevedea:

„(1) În conformitate cu articolul 101 alineatul (3) [TFUE] și sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, articolul 101 alineatul (1) [TFUE] nu se aplică acordurilor verticale.

Această exceptare se aplică în măsura în care asemenea acorduri conțin restricții verticale.

[...]”

8 Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 330/2010 avea următorul cuprins:

„Exceptarea prevăzută la articolul 2 se aplică în condițiile în care cota de piață deținută de furnizor nu depășește 30 % din piața relevantă pe care acesta vinde bunurile sau serviciile contractuale, iar cota de piață deținută de cumpărător nu depășește 30 % din piața relevantă pe care acesta cumpără bunurile sau serviciile contractuale.”

Directiva 2014/104/UE

9 Articolul 1 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO 2014, L 349, p. 1), intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă prevede anumite norme necesare pentru a asigura că orice persoană care a suferit un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență de către o întreprindere sau o asociație de întreprinderi își poate exercita în mod efectiv dreptul de a solicita respectivei întreprinderi sau asociații de întreprinderi o despăgubire integrală pentru prejudiciul respectiv. Aceasta prevede norme care promovează concurența nedenaturată pe piața internă și care îndepărtează obstacolele în calea funcționării adecvate a acesteia prin asigurarea unei protecții echivalente pe întregul cuprins al Uniunii [Europene] pentru orice persoană care a suferit un astfel de prejudiciu.

(2) Prezenta directivă prevede norme pentru coordonarea asigurării respectării normelor de concurență de către autoritățile în materie de concurență și asigurarea respectării normelor respective prin acțiunile în despăgubire introduse în fața instanțelor naționale.”

10 Potrivit articolului 9 din această directivă, intitulat „Efectul deciziilor naționale”:

„(1) Statele membre se asigură că o încălcare a legislației în materie de concurență constatată printr-o decizie definitivă a unei autorități naționale în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar se consideră a fi stabilită în mod irefutabil în scopul unei acțiuni în despăgubire introduse în fața instanțelor lor naționale în temeiul articolului 101 sau al articolului 102 [TFUE] sau în temeiul legislației naționale în materie de concurență.

(2) Statele membre se asigură că o decizie definitivă menționată la alineatul (1) pronunțată într-un alt stat membru poate fi prezentată, în conformitate cu legislația națională, în fața instanțelor lor naționale cel puțin drept probă *prima facie* a faptului că a avut loc o încălcare a legislației în materie de concurență și, după caz, poate fi evaluată împreună cu orice alte probe introduse de părți.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor instanțelor naționale prevăzute la articolul 267 [TFUE].”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 11 Booking.com BV, o societate de drept neerlandez cu sediul în Amsterdam (Țările de Jos), a fost înființată în cursul anului 1996 și oferă un serviciu mondial de intermediere pentru rezervarea serviciilor de cazare prin intermediul exploatarei platformei sale online booking.com. Aceasta este susținută în activitățile sale de filiale stabilite în alte state membre, printre care, în Germania, de Booking.com (Deutschland).
- 12 Booking.com nu este nici furnizor, nici cumpărător de servicii de cazare. Acesta nu stabilește nici cazările și prețurile corespunzătoare propuse pe platforma sa, aceste elemente fiind definite de unitățile de cazare. Astfel, Booking.com se limitează să pună în legătură, pe platforma sa, unități și călători.
- 13 Serviciile oferite de platforma exploatată de Booking.com sunt gratuite pentru călători. Unitățile hoteliere plătesc Booking.com un comision în cazul în care un client efectuează o rezervare prin intermediul acestei platforme și nu o anulează. Independent de platforma menționată, aceste unități pot utiliza canale de vânzare alternative.
- 14 La intrarea sa pe piața germană în cursul anului 2006, Booking.com, asemenea altor platforme de rezervare hotelieră desemnate de asemenea sub denumirea „Online Travel Agency (OTA)” (agenție de turism online), insera, în condițiile generale ale acordurilor încheiate cu furnizorii de servicii de cazare, o clauză numită de „paritate extinsă”. În temeiul acestei clauze, nu era permis acestor prestatori să ofere, pe propriile canale de vânzare sau pe canale de vânzare exploatate de terți, inclusiv OTA concurente, camere la un preț inferior celui propus pe site-ul Booking.com.
- 15 Printr-o decizie din 20 decembrie 2013, Bundeskartellamt (Autoritatea Federală de Concurență, Germania) a concluzionat în esență că clauza de paritate extinsă utilizată de Hotel Reservation Service Robert Ragge GmbH (denumită în continuare „HRS”), una dintre OTA care își desfășoară activitatea pe piața germană, era contrară interdicției privind înțelegerile din dreptul Uniunii și din dreptul german și a dispus încetarea utilizării sale.
- 16 În cursul anului 2013, această autoritate a deschis de asemenea o anchetă privind clauza de paritate extinsă utilizată de Booking.com, care era analogă celei care fusese utilizată de HRS.
- 17 Printr-o hotărâre din 9 ianuarie 2015, Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf, Germania) a respins calea de atac formulată de HRS împotriva deciziei autorității menționate din 20 decembrie 2013. Această hotărâre, care nu a făcut obiectul niciunei căi de atac, a rămas definitivă.
- 18 Începând de la 1 iulie 2015, Booking.com s-a angajat, în consultare cu autoritățile de concurență franceză, italiană și suedeză, să elimine din condițiile sale generale clauza de paritate extinsă pentru a o înlocui cu o clauză așa-numită „de paritate restrânsă”, în temeiul căreia interdicția impusă furnizorilor de servicii de cazare de a-și oferi camerele la prețuri mai bune decât cele oferite pe Booking.com nu se aplică decât pentru ofertele făcute prin propriile canale de vânzare.

- 19 [Astfel cum a fost îndreptat prin Ordonanța din 30 ianuarie 2025] Printr-o decizie din 22 decembrie 2015, adoptată după consultarea Comisiei în temeiul articolului 11 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003, Autoritatea Federală de Concurență a apreciat că o astfel de clauză de paritate restrânsă era de asemenea contrară interdicției privind înțelegerile din dreptul Uniunii și din dreptul german și a dispus ca Booking.com să înceteze utilizarea sa. Această autoritate a considerat în esență că astfel de clauze restrângeau concurența atât pe piața furnizării de servicii de cazare, cât și pe piața furnizării de servicii de intermediere online de către platforme furnizorilor de servicii de cazare. Autoritatea menționată a apreciat de asemenea, pe de o parte, că, din cauza cotei importante deținute de Booking.com pe piața relevantă, aceste clauze nu puteau fi exceptate în temeiul Regulamentului nr. 330/2010 și, pe de altă parte, că nici condițiile de aplicare a unei exceptări individuale în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE nu erau îndeplinite.
- 20 Printr-o hotărâre din 4 iunie 2019, Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf) a admis în parte acțiunea formulată de Booking.com împotriva deciziei menționate din 22 decembrie 2015. Această instanță a apreciat printre altele că clauza de paritate restrânsă restrângea, desigur, concurența, dar putea totuși, în calitate de restricție accesorie, să fie considerată necesară pentru a permite Booking.com să perceapă o remunerație echitabilă pentru prestarea sa de servicii. Astfel, ar fi neloial din partea unităților de cazare să se înscrie pe platforma de rezervare a Booking.com, dar să încurajeze ulterior clienții să rezerve direct la acestea, oferind tarife mai bune pe propriul site. Potrivit instanței menționate, posibilitatea unităților de cazare de a transfera rezervările către propriile sisteme de rezervare ar constitui o justificare suficientă pentru ca Booking.com să împiedice prin contract aceste unități să desfășoare activități de „parazitism” (*free riding*). Astfel, această clauză nu putea, potrivit aceleiași instanțe, să fie considerată contrară interdicției privind înțelegerile prevăzute în dreptul național și la articolul 101 alineatul (1) TFUE.
- 21 În cursul anului 2020, Hotelverband Deutschland e.V., o asociație care reprezintă mai mult de 2 600 de hoteluri, a introdus o acțiune în răspundere împotriva Booking.com la Landgericht Berlin (Tribunalul Regional din Berlin, Germania), având ca obiect repararea prejudiciului pe care membrii acestei asociații susțin că l-au suferit ca urmare a clauzelor de paritate tarifară.
- 22 Printr-o decizie din 18 mai 2021, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), sesizată cu un recurs introdus de Autoritatea Federală de Concurență, a anulat decizia Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf) din 4 iunie 2019. Aceasta a considerat că clauza de paritate restrânsă restrângea în mod semnificativ concurența pe piața platformelor online de rezervare hotelieră, precum și pe piața cazării hoteliere. O astfel de clauză nu putea fi calificată drept „restricție accesorie”, din moment ce nu se stabilise că, în lipsa sa, rentabilitatea Booking.com ar fi compromisă. Această clauză nu putea beneficia nici de o exceptare în temeiul Regulamentului nr. 330/2010 sau de orice altă exceptare de la interdicția privind înțelegerile în dreptul Uniunii și în dreptul german.
- 23 La 23 octombrie 2020, Booking.com a sesizat Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos), care este instanța de trimitere în prezenta cauză, cu o cerere prin care solicita să se constate, pe de o parte, că clauzele de paritate pe care le utilizează nu încălcau articolul 101 TFUE și, pe de altă parte, că pârâtele din litigiul principal nu suferiseră un prejudiciu ca urmare a acestor clauze. Acestea din urmă au solicitat, cu titlu reconvențional, acestei instanțe, pe de o parte, să constate că Booking.com încălcă articolul 101 TFUE și, pe de altă parte, să o oblige la plata de daune interese pentru încălcarea articolului 101 TFUE.

- 24 Potrivit instanței de trimitere, care și-a recunoscut competența de a soluționa cauza printr-o hotărâre interlocutorie din 26 octombrie 2022, se ridică, în primul rând, problema dacă clauzele de paritate tarifară, atât extinsă, cât și restrânsă, care sunt inserate în contractele încheiate între OTA și furnizorii de servicii de cazare afiliați trebuie, în scopul aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, să fie calificate drept „restricții accesorii”.
- 25 Instanța de trimitere constată că Curtea nu s-a pronunțat până în prezent cu privire la aspectul dacă astfel de clauze, în temeiul cărora o platformă de rezervare online împiedică furnizorii de servicii de cazare afiliați la această platformă să practice prețuri mai mici – după caz pe toate canalele de vânzare sau pe anumite alte canale de vânzare – decât cele oferite pe această platformă, pot fi excluse, ca restricții accesorii, din domeniul de aplicare al interdicției privind înțelegerile prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE. Or, această întrebare ar conduce la analize divergente, ceea ce ar putea conduce la adoptarea unor decizii contradictorii.
- 26 În această privință, instanța menționată ridică problema dacă Booking.com nu ar trebui să se poată proteja de riscurile de parazitism. Ar reieși în special din jurisprudența invocată de reclamantele din litigiul principal că nu este necesar să se demonstreze că încălcarea unei limitări contractuale pune în pericol viabilitatea întreprinderii, ci că este suficient ca aceasta să fie „compromisă”. Ar fi de asemenea necesar să se arate că, între timp, atât clauza de paritate restrânsă, cât și clauza de paritate extinsă au fost interzise prin lege în Belgia, în Franța, în Italia și în Austria și că procedura aflată în prezent pe rolul Landgericht Berlin (Tribunalul Regional din Berlin) privește aceeași chestiune precum cea în discuție în prezenta procedură.
- 27 În al doilea rând, în ipoteza în care s-ar considera că clauzele de paritate în litigiu nu pot fi calificate drept „restricție accesorie”, instanța de trimitere consideră că s-ar pune atunci problema dacă aceste clauze pot fi exceptate. Or, în scopul aplicării Regulamentului nr. 330/2010, ar fi necesar să se cunoască modul de definire a pieței relevante a produselor. În speță, instanța de trimitere consideră că modul de definire a pieței relevante, care are un caracter „multilateral”, este lipsit de claritate.
- 28 În aceste condiții, Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Clauza de paritate extinsă și clauza de paritate restrânsă trebuie calificate drept restricție accesorie în scopul [aplicării] articolului 101 alineatul (1) TFUE?
- 2) Cum trebuie delimitată piața relevantă, în cadrul aplicării Regulamentului [nr. 330/2010], atunci când tranzacțiile sunt intermediare de o [OTA], în care unitățile de cazare pot oferi camere și pot intra în contact cu călătorii care pot rezerva o cameră prin intermediul platformei?”

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

- 29 Admisibilitatea cererii de decizie preliminară a fost contestată pentru trei motive.
- 30 În primul rând, potrivit părâtelor din litigiul principal, această cerere nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții, întrucât instanța de trimitere nu a descris în mod precis și complet contextul factual în care sunt adresate întrebările.

- 31 În această privință, reiese dintr-o lectură de ansamblu a cererii de decizie preliminară că instanța de trimitere a definit în mod suficient cadrul factual și juridic în care se înscrie cererea sa de interpretare pentru a permite atât părților interesate să prezinte observații conform articolului 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, cât și Curții să răspundă în mod util la cererea respectivă. În special, această instanță a menționat în mod clar deciziile adoptate de Autoritatea Federală de Concurență și de instanțele germane în cadrul litigiilor dintre OTA și unități hoteliere din Germania.
- 32 Primul motiv de inadmisibilitate invocat de pârâtele din litigiul principal trebuie, așadar, înlăturat.
- 33 În al doilea rând, atât pârâtele din litigiul principal, cât și guvernul german susțin că cererea de decizie preliminară privește întrebări pur ipotetice, lipsite de legătură cu procedura principală. Acestea susțin că problematica ce stă la baza întrebărilor preliminare a fost deja abordată de Autoritatea Federală de Concurență în deciziile sale din 20 decembrie 2013 și 22 decembrie 2015, în privința clauzelor de paritate extinsă și, respectiv, a clauzelor de paritate restrânsă, decizii care au fost, în definitiv, confirmate prin decizia din 9 ianuarie 2015 a Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf) și cea din 18 mai 2021 a Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție). Or, în măsura în care, printre altele, instanța de trimitere ar trebui, în temeiul dispozițiilor articolului 9 din Directiva 2014/104, să țină seama de aceste decizii și de aceste hotărâri, ar trebui să se ridice problema necesității de a adresa aceste întrebări preliminare.
- 34 În această privință, trebuie amintit că revine doar instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea unei norme de drept al Uniunii, Curtea este în principiu obligată să se pronunțe (Hotărârea din 9 iulie 2020, Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, punctul 26 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 27).
- 35 În consecință, întrucât întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 9 iulie 2020, Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, punctul 27 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 28).
- 36 Această situație nu se regăsește în speță. Răspunsul pe care îl va da Curtea la întrebările adresate va condiționa în mod evident soluționarea litigiului principal.
- 37 În această privință, din elementele dosarului de care dispune Curtea reiese că procedura principală pare să intre, în parte, în domeniul de aplicare al Directivei 2014/104, astfel cum este definit la articolul 1 din aceasta. În fapt, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, cererile principale și reconvenționale cu care aceasta este sesizată privesc nu numai aspectul dacă clauzele de paritate în discuție încalcă articolul 101 TFUE, ci și aspectul dacă răspunderea reclamantelor din litigiul principal poate fi angajată pentru prejudiciul pretins suferit de pârâtele din litigiul principal ca urmare a unor asemenea clauze.

- 38 Or, articolul 9 alineatul (2) din Directiva 2014/104 prevede că, atunci când se introduce o acțiune în despăgubire ca urmare a unei încălcări a legislației în materie de concurență în fața instanțelor dintr-un stat membru, statele membre se asigură că deciziile definitive ale unei autorități naționale în materie de concurență sau ale unei instanțe de control judiciar dintr-un alt stat membru pot fi prezentate ca probă *prima facie* a existenței unei încălcări a legislației în materie de concurență.
- 39 Rezultă că, presupunând chiar că instanța de trimitere este sesizată efectiv cu o acțiune în despăgubire care intră în domeniul de aplicare al acestei directive, aspect pe care trebuie să îl stabilească, această instanță nu este în mod necesar ținută de constatările referitoare la clauzele de paritate tarifară care figurează în deciziile Autorității Federale de Concurență sau în deciziile ulterioare ale instanțelor germane. Faptul că aceste decizii pot constitui un început de probă cu privire la existența unei încălcări nu determină, așadar, inadmisibilitatea prezentei cereri preliminare.
- 40 În ceea ce privește problema dacă și în ce măsură deciziile definitive adoptate în Germania sunt de natură să aibă un impact asupra aprecierii pe care instanța națională va trebui să o efectueze în ceea ce privește conformitatea clauzelor de paritate în litigiu, trebuie amintit că articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2014/104 prevede în mod clar că dispozițiile alineatelor (1) și (2) ale acestui articol „nu aduc[...] atingere drepturilor și obligațiilor instanțelor naționale prevăzute la articolul 267 [TFUE]”.
- 41 Pe de altă parte, nimic nu indică faptul că procedura preliminară a fost, astfel cum se menționează la punctul 29 din Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302), deturnată de părți de la scopurile pentru care a fost prevăzută. Chiar presupunând că sesizarea instanței de trimitere de către reclamantele din litigiul principal avea ca obiectiv final contracararea deciziilor definitive adoptate în Germania prin care aceste clauze au fost considerate contrare articolului 101 TFUE, numai în împrejurări excepționale revine Curții sarcina de a examina condițiile în care aceasta este sesizată de instanța națională pentru a-și verifica propria competență.
- 42 Prin urmare, nu este evident că interpretarea dispozițiilor vizate de întrebările preliminare nu ar avea nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal ori că problema ar fi de natură ipotetică.
- 43 Prin urmare, și al doilea motiv de inadmisibilitate trebuie respins.
- 44 În al treilea rând, pârâtele din litigiul principal și guvernul german consideră că cererea de decizie preliminară nu privește „interpretarea” tratatelor și a actelor de drept derivat, în sensul articolului 267 TFUE, ci vizează în realitate „aplicarea” unor dispoziții ale dreptului Uniunii. Astfel, nu ar fi posibil să se răspundă la întrebarea dacă clauzele privind paritatea tarifară constituie restricții accesorii, care nu intră în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE, în mod abstract și independent de contextul factual, juridic și economic în care acestea se aplică. Definirea unei piețe relevante a produselor nu ar fi o noțiune juridică, ci ar necesita mai degrabă o apreciere de fapt.
- 45 În această privință, trebuie amintit că articolul 267 TFUE nu abilitază Curtea să aplice normele dreptului Uniunii la o speță determinată, ci numai să se pronunțe asupra interpretării tratatelor și a actelor adoptate de instituțiile Uniunii. Prin urmare, nu este de competența Curții nici să stabilească faptele care au stat la baza litigiului principal și să desprindă din acestea consecințele

pentru decizia pe care trebuie să o pronunțe instanța de trimitere, nici să interpreteze acte cu putere de lege sau norme administrative naționale în cauză (Hotărârea din 14 mai 2020, Bouygues travaux publics și alții, C-17/19, EU:C:2020:379, punctele 51 și 52).

- 46 Cu toate acestea, în cadrul cooperării judiciare instituite prin acest articol, Curtea, plecând de la elementele dosarului, poate furniza instanței naționale elementele de interpretare a dreptului Uniunii care ar putea să îi fie utile în aprecierea efectelor uneia sau ale alteia dintre dispozițiile acestuia [Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ž. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire, C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 133, precum și jurisprudența citată].
- 47 Sesizată mai precis cu cereri prin care se urmărește calificarea comportamentului unei întreprinderi în lumina dispozițiilor dreptului Uniunii în materie de concurență, în special a articolului 101 TFUE, Curtea a statuat astfel că, deși este de competența instanței de trimitere să aprecieze în definitiv dacă, ținând seama de ansamblul elementelor pertinente ce caracterizează situația din litigiul principal, precum și de contextul economic și juridic în care aceasta se înscrie, acordul în cauză are ca obiect restrângerea concurenței, ea poate totuși, pe baza elementelor din dosarul de care dispune, să ofere precizări destinate să orienteze instanța de trimitere în interpretarea sa pentru ca aceasta din urmă să poată soluționa litigiul (a se vedea în special Hotărârea din 18 noiembrie 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punctele 51 și 52, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 29 iunie 2023, Super Bock Bebidas, C-211/22, EU:C:2023:529, punctele 28 și 29).
- 48 Rezultă că nici al treilea motiv de inadmisibilitate nu poate fi reținut.
- 49 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 50 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că clauzele de paritate, atât extinsă, cât și restrânsă, inserate în acordurile încheiate între platformele online de rezervare hotelieră și furnizorii de servicii de cazare nu intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții pentru motivul că ar fi accesorii acordurilor menționate.
- 51 Potrivit unei jurisprudențe constante, dacă o operațiune sau o activitate determinată nu intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 101 alineatul (1) TFUE, având în vedere caracterul său neutru sau efectul său pozitiv în ceea ce privește concurența, nici restrângerea autonomiei comerciale a unuia sau mai multor participanți la această operațiune sau la această activitate nu intră sub incidența principiului interdicției menționat dacă această restricție este necesară în mod obiectiv pentru punerea în aplicare a operațiunii sau a activității menționate și este proporțională cu obiectivele urmărite de una sau de cealaltă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 89, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 69, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2023, EDP – Energias de Portugal și alții, C-331/21, EU:C:2023:812, punctul 88).

- 52 Astfel, atunci când nu este posibilă disocierea unei asemenea restricții de operațiunea sau de activitatea principală fără a compromite existența și obiectivul acesteia, este necesar să se examineze compatibilitatea cu articolul 101 TFUE a acestei restricții împreună cu compatibilitatea operațiunii sau a activității principale față de care este accesorie, chiar dacă, luată în considerare izolat, o asemenea restricție poate părea, la prima vedere, că intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 90, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 70, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2023, EDP – Energias de Portugal și alții, C-331/21, EU:C:2023:812, punctul 89).
- 53 Pentru ca o restricție să poată fi calificată drept „accesorie”, este necesar în primul rând să se examineze dacă realizarea operațiunii principale, care nu are caracter anticoncurențial, ar fi imposibilă în lipsa restricției în discuție. Nu se poate considera că faptul că această operațiune este doar mai dificil de realizat sau mai puțin profitabilă în lipsa restricției în cauză conferă acestei restricții caracterul „necesar în mod obiectiv” prevăzut pentru a putea fi calificată drept „accesorie”. În fapt, o asemenea interpretare ar conduce la extinderea acestei noțiuni la restricții care nu sunt strict indispensabile pentru realizarea operațiunii principale. Un astfel de rezultat ar aduce atingere efectului util al interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 91, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 71, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2023, EDP – Energias de Portugal și alții, C-331/21, EU:C:2023:812, punctul 90).
- 54 În al doilea rând, este necesar, dacă este cazul, să se examineze proporționalitatea restricției în cauză în raport cu obiectivele care stau la baza operațiunii în cauză. Astfel, pentru a combate caracterul accesoriu al unei restricții, Comisia și autoritățile naționale de concurență pot căuta dacă există soluții alternative realiste, mai puțin restrictive pentru concurență decât restricția în cauză. Aceste soluții alternative nu sunt limitate la situația care s-ar produce în lipsa restricției în discuție, ci pot să includă și alte ipoteze contrafactice, fondate în special pe situații realiste care ar putea surveni în lipsa restricției menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 107-111).
- 55 Trebuie precizat că este necesar să se facă distincție între noțiunea „restricții accesorii”, astfel cum este examinată în cadrul articolului 101 alineatul (1) TFUE, și exceptarea întemeiată pe articolul 101 alineatul (3) TFUE. Spre deosebire de aceasta din urmă, condiția care ține de necesitatea obiectivă, de a califica, în scopul aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, o restricție drept „accesorie”, nu implică o evaluare comparativă a efectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unui acord. Astfel, numai în cadrul articolului 101 alineatul (3) TFUE poate avea loc această punere în balanță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 93).
- 56 În speță, revine în principiu numai instanței de trimitere, ținând seama de ansamblul elementelor de fapt care îi sunt prezentate, sarcina de a stabili dacă sunt îndeplinite condițiile care permit să se stabilească existența unei restricții accesorii. Aceasta poate printre altele să țină seama, în conformitate cu articolul 9 alineatul (2) din Directiva 2014/104, atunci când este sesizată cu o acțiune care intră în domeniul de aplicare al acestei directive, astfel cum este definit la articolul 1 alineatul (2) din aceasta, de deciziile definitive adoptate de o autoritate națională în materie de concurență sau de o instanță de control judiciar.

- 57 Cu toate acestea, Curtea este abilitată să ofere instanței de trimitere indicații pentru a o orienta în examinarea necesității obiective a unei restricții în raport cu operațiunea principală.
- 58 Astfel, o asemenea examinare prezintă, spre deosebire de cea impusă în cadrul evaluării comparative a efectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unui acord în vederea aplicării articolului 101 alineatul (3) TFUE, un caracter relativ general și abstract care nu necesită o apreciere pur factuală.
- 59 În primul rând, rezultă că operațiunea principală vizată în speță, și anume furnizarea de servicii de rezervare hotelieră online de către platforme precum Booking.com, a avut un efect neutru, chiar pozitiv, asupra concurenței. Aceste servicii generează câștiguri importante în eficiență, permițând, pe de o parte, consumatorilor să aibă acces la un grup larg de oferte de cazare și să compare în mod simplu și rapid aceste oferte în funcție de diverse criterii și, pe de altă parte, furnizorilor de servicii de cazare să dobândească o vizibilitate mai mare, precum și să crească astfel numărul de clienți potențiali.
- 60 În al doilea rând, nu s-a stabilit, în schimb, că clauzele de paritate tarifară, pe de o parte, sunt în mod obiectiv necesare pentru realizarea acestei operațiuni principale și, pe de altă parte, sunt proporționale în raport cu obiectivul urmărit de aceasta.
- 61 În această privință, în ceea ce privește clauzele de paritate extinsă, care interzic hotelierilor parteneri înscriși pe platforma de rezervare să ofere, pe propriile canale de vânzare sau pe canale de vânzare exploatate de terți, camere la un preț inferior celui propus pe platforma menționată, acestea nu par a fi în mod obiectiv necesare pentru operațiunea principală de prestare de servicii de rezervare hotelieră online nici proporționale în raport cu obiectivul urmărit de aceasta.
- 62 Astfel, nu există nicio legătură intrinsecă între perenitatea activității principale a platformei de rezervare hotelieră și impunerea unor astfel de clauze, care produc în mod evident efecte restrictive semnificative. Astfel de clauze, pe lângă faptul că sunt de natură să reducă concurența între diferitele platforme de rezervare hotelieră, implică riscuri de eliminare a platformelor mici și a platformelor nou-intrate.
- 63 Situația este aceeași, în împrejurările cauzei principale, în ceea ce privește clauzele de paritate restrânsă care interzic numai furnizorilor de servicii de cazare parteneri să ofere publicului pe propriile canale online nopți de cazare la un tarif inferior celui oferit pe platforma de rezervări hoteliere. Deși aceste din urmă clauze determină, *prima facie*, un efect de restrângere a concurenței mai redus și au ca obiectiv să facă față riscului de parazitism evocat în special de Booking.com în cauza principală, nu rezultă că acestea sunt în mod obiectiv necesare pentru a asigura viabilitatea economică a platformei de rezervare hoteliere.
- 64 Desigur, în cadrul procedurii principale, s-a susținut că clauzele de paritate urmăresc să împiedice, pe de o parte, furnizorii de servicii de cazare să utilizeze în mod neloial și fără contraprestație serviciile și vizibilitatea oferită de platforma de rezervare hotelieră și, pe de altă parte, ca investițiile realizate în elaborarea funcțiilor de căutare și de comparare ale acestei platforme să nu poată fi amortizate.
- 65 Or, astfel cum reiese din jurisprudența amintită la punctul 55 din prezenta hotărâre, aplicarea noțiunii „restricție accesorie”, care stabilește dacă o restricție poate fi exclusă de la interdicția prevăzută la articolul 101 alineatul (1) TFUE, nu trebuie să conducă la crearea unui amalgam între, pe de o parte, condițiile impuse de jurisprudență pentru a califica, în vederea aplicării

articolului 101 alineatul (1) TFUE, o restricție drept „accesorie” și, pe de altă parte, criteriul caracterului indispensabil impus în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE, pentru ca o restricție interzisă să poată beneficia de o excepție.

- 66 Astfel, din jurisprudența citată la punctele 51-55 din prezenta hotărâre reiese că, în examinarea necesității obiective a unei restricții în raport cu operațiunea principală, nu este vorba despre a analiza dacă, având în vedere situația concurențială pe piața în cauză, o astfel de restricție este necesară pentru a asigura succesul comercial al operațiunii principale, ci despre a determina dacă, în cadrul special al acestei operațiuni, restricția în cauză este indispensabilă pentru realizarea operațiunii menționate.
- 67 Calificarea drept restricție „accesorie”, care nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, nu a fost, de fapt, avută în vedere de Curte decât în ipotezele în care realizarea operațiunii principale era în mod necesar compromisă în lipsa unei asemenea restricții. De asemenea, numai restricțiile care erau intrinsec necesare pentru ca operațiunea principală să poată în orice situație să fie realizată au putut fi calificate drept „restricții accesorii”.
- 68 Aceasta era situația în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia (42/84, EU:C:1985:327, punctele 19 și 20), în care Curtea a considerat că o clauză de neconcurență era necesară în mod obiectiv pentru realizarea unei cesiuni de întreprinderi, în măsura în care, în lipsa unei astfel de clauze și atunci când vânzătorul și cumpărătorul rămân în concurență după cesiune, rezultă că acordul de cesiune a întreprinderii nu ar putea fi realizat. Astfel, s-a considerat că vânzătorul, care cunoaște foarte bine particularitățile întreprinderii cedate, păstrează posibilitatea de a atrage din nou fosta sa clientelă imediat după cesiune și de a face astfel neviabilă această întreprindere.
- 69 Aceasta era și situația anumitor restricții vizate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 28 ianuarie 1986, Pronuptia de Paris (161/84, EU:C:1986:41). În această hotărâre, Curtea a considerat că clauzele contractelor de franciză de distribuție care sunt indispensabile pentru funcționarea sistemului de franciză nu constituiau restrângeri ale concurenței. Aceasta era situația clauzelor care împiedicau ca know-how-ul transmis și asistența furnizată de francizor să profite concurenților. De asemenea, prin clauze se organiza controlul indispensabil pentru menținerea identității și a reputației rețelei de franciză, simbolizate de emblema francizorului (punctele 16 și 17 din hotărârea menționată).
- 70 Curtea a statuat de asemenea, în Hotărârea din 19 aprilie 1988, Erauw-Jacquery (27/87, EU:C:1988:183, punctul 11), că o clauză, inserată într-o convenție privind înmulțirea și vânzarea semințelor în care una dintre părți este titularul sau mandatarul titularului anumitor drepturi privind soiurile de plante și care interzicea licențiatului să vândă și să exporte semințe de bază, era compatibilă cu articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 101 alineatul (1) TFUE] în măsura în care era necesară pentru a permite amelioratorului să selecteze negociatorii-preparatori licențiați.
- 71 Curtea a mai considerat, în Hotărârea din 15 decembrie 1994, DLG (C-250/92, EU:C:1994:413, punctul 45), precum și în Hotărârea din 12 decembrie 1995, Oude Luttikhuis și alții (C-399/93, EU:C:1995:434, punctul 20), că anumite restricții impuse membrilor unei asociații cooperative de achiziții sau ai unei societăți cooperative agricole, precum cele care le interzic să facă parte din alte forme de cooperare organizată în concurență directă cu acestea sau cele care prevedeau un regim de indemnizație de plecare, nu intrau sub incidența interdicției prevăzute în prezent la

articolul 101 alineatul (1) TFUE, din moment ce, printre altele, dispozițiile statutare în cauză erau limitate la ceea ce era necesar pentru a asigura buna funcționare a cooperativei în cauză și pentru a susține puterea sa contractuală față de producători.

- 72 În speță, împrejurarea că lipsa clauzelor de paritate tarifară impuse de platforma de rezervare hotelieră poate avea eventual consecințe negative asupra rentabilității serviciilor oferite de această platformă nu implică, în sine, că aceste clauze trebuie considerate ca fiind în mod obiectiv necesare. O asemenea împrejurare, dacă ar fi stabilită, pare să se raporteze la modelul comercial urmat de platforma de rezervare online, care a optat în special pentru o limitare a nivelului comisioanelor datorate de furnizorii de servicii de cazare afiliați pentru a crește volumul ofertelor prezentate pe această platformă și pentru a consolida efectele de rețea indirecte pe care le generează acest lucru.
- 73 De asemenea, faptul, presupunând că este dovedit, că clauzele de paritate tarifară urmăresc să combată eventuale fenomene de parazitism și sunt indispensabile pentru a asigura creșteri în eficiență sau pentru a asigura succesul comercial al operațiunii principale nu permite calificarea acestora drept „restricții accesorii” în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE. Acest fapt nu poate fi luat în considerare decât în cadrul aplicării articolului 101 alineatul (3) TFUE.
- 74 Deși are un caracter relativ abstract, examinarea necesității obiective a unei restricții în raport cu operațiunea principală se poate întemeia în special pe o analiză contrafactuală care permite să se examineze modul în care ar fi funcționat serviciile de intermediere online în lipsa clauzei de paritate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 164). Or, din elementele dosarului de care dispune Curtea reiese că, deși clauzele de paritate, atât extinsă, cât și restrânsă, au fost interzise în mai multe state membre, furnizarea serviciilor de către Booking.com nu a fost compromisă.
- 75 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că clauzele de paritate, atât extinsă, cât și restrânsă, inserate în acordurile încheiate între platformele de rezervare hotelieră online și furnizorii de servicii de cazare nu sunt excluse de la aplicarea acestei dispoziții pentru motivul că ar fi accesorii acordurilor menționate.

Cu privire la a doua întrebare

- 76 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească în ce mod trebuie definită, în scopul aplicării articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 330/2010, piața relevantă a produsului într-o situație în care o platformă de rezervare hotelieră servește drept intermediar în tranzacțiile încheiate între furnizorii de servicii de cazare și consumatori.
- 77 În temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 330/2010, exceptarea prevăzută la articolul 2 din acesta se aplică în condițiile în care cota de piață deținută de furnizor nu depășește 30 % din piața relevantă pe care acesta vinde bunurile sau serviciile contractuale, iar cota de piață deținută de cumpărător nu depășește 30 % din piața relevantă pe care acesta cumpără bunurile sau serviciile contractuale.
- 78 Pragul cotei de piață prevăzut de această dispoziție urmărește, astfel cum confirmă considerentul (5) al acestui regulament, să limiteze beneficiul exceptării pe categorii prevăzute de regulamentul menționat la acordurile verticale despre care se poate presupune cu suficientă certitudine că

îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE. Astfel cum se enunță în considerentul (9) al aceluiași regulament, peste pragul de 30 % al cotei de piață nu se poate presupune că acordurile verticale care intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE vor da naștere în general unor avantaje obiective de o asemenea natură și dimensiune încât să compenseze prejudiciile pe care le creează concurenței.

- 79 În această privință, instanța de trimitere a pornit de la premisa potrivit căreia restrângerile concurenței determinate de clauzele de paritate tarifară în cauză se înscriu într-un „acord vertical”, care, potrivit articolului 1 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 330/2010, este definit ca fiind „un acord sau practică concertată convenite între două sau mai multe întreprinderi care acționează fiecare, în sensul acordului sau al practicii concertate, la niveluri diferite ale procesului de producție și de distribuție și care se referă la condițiile în care părțile pot cumpăra, vinde sau revinde anumite bunuri sau servicii”.
- 80 Prin urmare, Curtea nu este invitată decât să furnizeze indicații cu privire la elementele de interpretare de care trebuie să se țină seama în vederea definirii pieței relevante atunci când sunt în discuție, precum în cauza principală, servicii de intermediere online, precizându-se că o astfel de definiție, care impune luarea în considerare a condițiilor de concurență, precum și a structurii cererii și a ofertei pe piața relevantă, depinde în mare măsură de o examinare factuală aprofundată pe care numai instanța de trimitere o poate efectua. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât aceasta din urmă nu a furnizat Curții decât puține elemente și, prin urmare, Curtea nu este în măsură să procedeze la o definire riguroasă a pieței relevante a produselor.
- 81 Astfel cum se prevede atât la punctul 2 din Comunicarea din 1997 a Comisiei privind definirea pieței relevante în sensul dreptului comunitar al concurenței (JO 1997, C 372, p. 5), cât și la punctul 6 din Comunicarea revizuită din 2024 a Comisiei privind definirea pieței relevante în sensul dreptului Uniunii în domeniul concurenței (JO 2024, C 1645, p. 1), definirea pieței este un instrument pe care Comisia îl utilizează pentru a identifica și a defini limitele în care se exercită concurența între întreprinderile vizate.
- 82 În ceea ce privește piața produselor, singura în discuție în cadrul prezentei întrebări, reiese din jurisprudența Curții că noțiunea de „piață relevantă” implică faptul că poate exista o concurență efectivă între produsele sau serviciile care fac parte din această piață, ceea ce presupune un grad suficient de interschimbabilitate, în vederea aceleiași utilizări, între toate produsele sau serviciile care fac parte din aceeași piață. Interschimbabilitatea sau substituibilitatea nu se apreciază numai din perspectiva caracteristicilor obiective ale produselor sau ale serviciilor în cauză. Este de asemenea necesar să se ia în considerare condițiile de concurență și structura cererii și a ofertei de pe piață [Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 51, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 129].
- 83 În speță, instanța de trimitere urmărește să afle, în definitiv, dacă, astfel cum s-a decis în cadrul procedurilor inițiate în Germania, piața relevantă a produselor în scopul aplicării pragului cotei de piață prevăzut de Regulamentul nr. 330/2010 era „piața platformelor hoteliere”, definită ca fiind piața pe care platformele hoteliere online oferă servicii de intermediere furnizorilor de servicii de cazare, sau dacă piața relevantă este mai largă decât cea a portalurilor de rezervare hotelieră.

- 84 În această privință, astfel cum se arată la punctul 95 din comunicarea revizuită citată la punctul 81 din prezenta hotărâre, în prezența platformelor multilaterale, este posibil să se definească o piață relevantă a produsului pentru produsele oferite de o platformă în ansamblu, într-un mod care să cuprindă toate (sau mai multe) grupurile de utilizatori, sau piețe relevante separate (deși interconectate) ale produsului pentru produsele oferite de fiecare parte a platformei. În funcție de circumstanțele cazului, ar putea fi mai adecvat să se definească piețe separate în care există diferențe semnificative între posibilitățile de substituție la nivelul diferitelor părți ale platformei. Pentru a evalua dacă există astfel de diferențe, se pot lua în considerare factori precum diferențele dintre întreprinderile care oferă produse substituibile pentru fiecare grup de utilizatori, gradul de diferențiere a produselor din fiecare parte (sau percepția fiecărui grup de utilizatori cu privire la acesta), factorii comportamentali, cum ar fi deciziile de utilizare ale fiecărui grup de utilizatori, și natura platformei.
- 85 Pentru a determina cota de piață deținută de Booking.com în calitate de furnizor de servicii de intermediere online pentru furnizorii de servicii de cazare în scopul aplicării articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 330/2010, trebuie, așadar, să se examineze dacă alte tipuri de servicii de intermediere și alte canale de vânzare sunt substituibile serviciilor de intermediere din punctul de vedere al cererii, pe de o parte, a furnizorilor de servicii de cazare a acestor servicii de intermediere și, pe de altă parte, a clienților finali.
- 86 Pentru a determina piața relevantă, instanța de trimitere trebuie, așadar, să verifice dacă există în mod concret o substituibilitate între serviciile de intermediere online și celelalte canale de vânzare, indiferent dacă aceste canale prezintă caracteristici diferite și nu oferă aceleași funcționalități de căutare și de comparare a ofertelor de servicii hoteliere.
- 87 Din această perspectivă, revine instanței de trimitere sarcina de a ține seama de ansamblul elementelor care i-au fost prezentate.
- 88 În speță, este necesar să se arate că, în cadrul procedurilor inițiate în Germania, care se află la originea prezentei cauze, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) a confirmat, în decizia sa din 18 mai 2021, aprecierile efectuate atât de Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf), cât și de Autoritatea Federală de Concurență în scopul definirii pieței relevante. Aceasta a confirmat astfel concluzia potrivit căreia piața relevantă a produselor în scopul aplicării pragului cotei de piață prevăzut de Regulamentul nr. 330/2010 era piața platformelor hoteliere, definită ca fiind piața pe care platformele hoteliere online oferă servicii de intermediere furnizorilor de servicii de cazare.
- 89 Deși aprecierile Autorității Federale de Concurență și ale instanțelor de recurs din Germania referitoare la definirea pieței relevante a produselor în scopul aplicării Regulamentului nr. 330/2010 nu se raportează *stricto sensu* la decizii definitive de constatare a unei încălcări a dreptului concurenței care, în conformitate cu articolul 9 alineatul (2) din Directiva 2014/104, pot fi prezentate în fața instanțelor naționale cel puțin ca probă *prima facie* a unei încălcări, nu este mai puțin adevărat că aceste aprecieri, atunci când au legătură cu aceeași piață geografică, fac parte dintre elementele de context deosebit de relevante.
- 90 Revine însă instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă o astfel de definire a pieței, care ține seama de caracteristicile specifice ale „serviciilor contractuale” oferite de OTA atât din punctul de vedere al furnizorilor de servicii de cazare, cât și din punctul de vedere al clienților finali, este marcată de vreo eroare de analiză sau se întemeiază pe constatări eronate.

- 91 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 330/2010 trebuie interpretat în sensul că, într-o situație în care o platformă de rezervare hotelieră online servește drept intermediar în tranzacții încheiate între unități de cazare și consumatori, definirea pieței relevante în vederea aplicării pragurilor cotelor de piață prevăzute de această dispoziție impune o analiză concretă a substituibilității, din punctul de vedere al ofertei și al cererii, între serviciile de intermediere online și celelalte canale de vânzare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 92 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

1) Articolul 101 alineatul (1) TFUE

trebuie interpretat în sensul că

clauzele de paritate, atât extinsă, cât și restrânsă, inserate în acordurile încheiate între platformele de rezervare hotelieră online și furnizorii de servicii de cazare nu sunt excluse de la aplicarea acestei dispoziții pentru motivul că ar fi accesorii acordurilor menționate.

2) Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 330/2010 al Comisiei din 20 aprilie 2010 privind aplicarea articolului 101 alineatul (3) TFUE categoriilor de acorduri verticale și practici concertate

trebuie interpretat în sensul că,

într-o situație în care o platformă de rezervare hotelieră online servește drept intermediar în tranzacții încheiate între unități de cazare și consumatori, definirea pieței relevante în vederea aplicării pragurilor cotelor de piață prevăzute de această dispoziție impune o analiză concretă a substituibilității, din punctul de vedere al ofertei și al cererii, între serviciile de intermediere online și celelalte canale de vânzare.

Semnături